

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Ковальчука Василя Івановича на дисертацію

Романова Леоніда Анатолійовича

**«Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників
автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих
технологій»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі, впливають на всі сфери життєдіяльності людини. Зміни на ринку праці настільки стрімкі, що система освіти не завжди встигає на них реагувати, це спричиняє невідповідність навичок, які отримують випускники закладів професійної (професійно-технічної) освіти запитам ринку праці. Визначальними факторами позитивних змін у професійній (професійно-технічній) освіті є розвиток технологій та урбанізація, що окреслюють «правила гри» для всіх учасників освітнього ринку, спонукаючи їх до впровадження новітніх освітніх моделей, методик, технологій. Останнє десятиліття виявилось дуже насиченими для автотранспортної галузі: створення смарт автомобілів, випробування електричних вантажівок, розвиток технологій безпілотного керування, впровадження технологій доповненої реальності, штучного інтелекту та нейронних мереж в автомобільну індустрію, запуск 5G мереж, які необхідні для підключення та надшвидкого керування пристроями, в тому числі під час розвитку безпілотного автомобільного транспорту. Попри стрімкий технологічний прорив випускники закладів освіти автотранспортного профілю, які пов'язані з експлуатацією, обслуговуванням і ремонтом автомобільного транспорту, часто, маючи ґрунтовні теоретичні знання, не володіють достатніми практичними вміннями та знаннями сучасного технологічного обладнання, основами роботи на ньому та сучасними пристроями на основі цифрових технологій, що в теперішніх умовах обмежує їх конкурентоспроможність. Сьогодні простежується недостатній рівень готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій.

З огляду на це актуальність теми дисертації Романова Л.А. «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників

*Вх. № 51.12/118
Відг. 15.04.2021р.*

автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій» не викликає сумнівів

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Романова Л.А. дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і переконливість представлених результатів.

Автор здійснив ґрунтовний аналіз джерельної бази (244 найменування, з них 10 – іноземними мовами), який дав змогу переконливо розкрити проблему дослідження.

Вивчення джерельної бази, дослідження сучасного стану розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, аналіз професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі, ознайомлення з реальним практичним досвідом фахівців дозволили дисертанту виявити низку суперечностей, які об'єктивно існують в освітній галузі; обґрунтувати важливість спрямування наукових зусиль на подолання недоліків, пов'язаних із цими суперечностями; визначити найбільш перспективні підходи до розв'язання проблем, що виникають у процесі формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій.

Нам імпонує виважена позиція автора щодо врахування специфіки професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі.

Значущість роботи підсилює й те, що її виконано в рамках науково-дослідних тем лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України «Вдосконалення особистісно-розвивальних педагогічних технологій у професійно-технічній освіті» (РК №0113U003045), «Методичні засади розроблення проєктних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної, автотранспортної галузей» (РК №0116U004143).

Відповідно до теми роботи автор чітко сформулював науковий апарат. Застосував адекватні методи наукового пошуку, що дало можливість успішно досягти поставленої мети – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій.

Відповідно до мети дослідження автор визначив основні завдання дисертаційної роботи та методи, об'єкт і предмет – адекватні меті та завданням.

Не викликає сумніву логіка побудови і структура дисертації. Зміст кожного розділу підпорядкований меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки, зумовлені теоретико-методологічним розумінням автором окресленої проблеми наукового пошуку.

3. Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Робота характеризується науковою значущістю отриманих результатів, зокрема:

– автором вперше *спроєктовано та теоретично обґрунтовано модель формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій*, що включає проактивний, концептуальний, змістовий, функціональний і результативний блоки, визначає функції, етапи і складові формування означеної готовності; характеризується конкретизацією мети, наукових підходів, принципів, а також педагогічних умов її реалізації (підвищення мотивації учнів до оволодіння інноваційними виробничими технологіями; доповнення змісту навчання знаннями і вміннями щодо застосування інноваційних виробничих технологій; розроблення та впровадження методики формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій; створення інноваційно-розвивального середовища для формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій); *розроблено та апробовано методику формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій*, що виконує інноваційну, розвивальну, виховну, пізнавальну, інтерактивну, оцінну функції й реалізується у процесі загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, а також позанавчальної роботи на ціле-мотиваційному, змістовно-процесуальному, контрольному-рефлексивному етапах, що відображають: динаміку розвитку потреб і цінностей професійного самовдосконалення, суб'єктних якостей та інноваційних властивостей, формування знань, умінь і навичок застосування інноваційних виробничих технологій.

Автором удосконалено *діагностичний інструментарій для дослідження готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій* відповідно до розроблених критеріїв і показників: детермінаційного (прагнення, внутрішня мотивація до застосування інноваційних виробничих технологій, потреба у професійному

самовдосконаленні; професійні цінності), поведінкового (активність щодо оволодіння інноваційними виробничими технологіями, проактивність щодо професійного самовдосконалення; інноваційні властивості, здатність до групової взаємодії, рефлексія), когнітивного (розуміння суті і специфіки ІВТ, здатність охарактеризувати та пояснити процедури їх застосування, усвідомлення відповідних вимог) та операційного (вміння і навички щодо застосування інноваційних виробничих технологій; відповідність дій та вчинків вимогам до їх застосування, здатність до вдосконалення операцій у застосуванні ІВТ).

В роботі *подальшого розвитку набули*: зміст поняття «готовність майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій»; розвиток полягає в конкретизації мотивів, цінностей, професійно важливих якостей, знань, умінь, навичок щодо вдосконалення інноваційних виробничих технологій.

4. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертаційне дослідження Романова Л.А. мають вагомим практичне значення, яке полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес ЗП(ПТ)О методичних рекомендацій із формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій; навчально-виховних проєктів «Моя професія найкраща», «Створимо СТО своєї мрії», «Веб-квест «Обережно: автомобіль»; навчальних програм: тренінг-курсу «Інноваційна поведінка» – для учнів ЗП(ПТ)О, спецкурсів «Освітні веб-квести: від ідеї до практики», «Використання соціальних мереж у педагогічній практиці», тем «Створення освітніх веб-квестів», «Кібер-полювання та мультимедійний альбом як типи інтернет-проєктів», «Електронні портфоліо як інструмент освітніх проєктів», «Використання сучасного електронного демонстраційного обладнання в навчальному процесі» – для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, які проходять курси підвищення кваліфікації.

Практичну значущість отриманих результатів підтверджує широке впровадження авторських здобутків. Результати дослідження у педагогічну практику Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Вінницькій області (довідка №01/17-290 від 01.11.2020 р.), Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (довідка №01-39/436-1 від 17.12.2020 р.), Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг» (довідка №525 від 23.12.2020 р.), Державного професійно-технічного навчального закладу «Роменське вище професійне училище (довідка №347 від 24.12.2020 р.),

Відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка» (довідка № 128 від 24.12.2020 р.), Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» (довідка №01-02/626 від 28.12.2020 р.), Національного транспортного університету (довідка №2128/13 від 29.12.2020 р.), Вищого професійного училища №25 м. Хмельницького (довідка № 01-15/528 від 29.12.2020 р.), Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Закарпатській області (довідка №301/01-15 від 29.12.2020 р.), ДПТНЗ «Шосткинське вище професійне училище» (довідка №01-34/02 від 04.01.21 р.).

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження у наукових фахових виданнях

Автор опрацював 244 літературних джерела, із них іноземними – мовами 10. Наукові результати дисертації висвітлені у 27 працях, з них 17 одноосібні, зокрема: в 7 статтях у провідних наукових фахових виданнях України, 1 статті у міжнародному періодичному збірнику наукових праць, 2 статтях в інших виданнях, підрозділі колективної монографії, 8 тезах у збірниках матеріалів наукових конференцій, частині довідника, частинах двох видань аналітичних матеріалів, навчальному посібнику та 3 методичних рекомендаціях, концепції, що отримала авторське свідоцтво.

Матеріали дисертації пройшли достатню апробацію. Основні положення й результати роботи оприлюднено та обговорено на науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня, зокрема: 10 міжнародних, 13 всеукраїнських, 4 семінарах, 3 круглих столах.

Таким чином, дисертант виконав всі вимоги Міністерства освіти і науки щодо опублікування результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту дисертації відповідає розв'язанню поставлених завдань дослідження.

У першому розділі – «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій як науково-педагогічна проблема» – проаналізувати наукову літературу та педагогічну практику з досліджуваної проблеми, визначено суть і структуру готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій та особливості формування означеної якості.

Автор довів необхідність науково-методичного супроводу формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій, оскільки успішне оволодіння найсучаснішими виробничими технологіями та їх ефективне використання стає найважливішим завданням підготовки фахівців автотранспортної галузі. Виокремлено такі принципи формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій: науковості, системності та цілісності, наступності та неперервності, продуктивності, варіативності, розвитку суб'єктності, інтерактивності, інноваційності, соціального партнерства.

Обґрунтовано методологічні основи формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до застосування інноваційних виробничих технологій, які базуються на системному, діяльнісному, технологічному, особистісно орієнтованому, компетентнісному, контекстному, інноваційно-зорієнтованому, суб'єктно-продуктивному підходах.

За авторським баченням готовність майбутніх кваліфікованих робітників до застосування інноваційних виробничих технологій містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, суб'єктний, пізнавальний, діяльнісний.

Заслуговує уваги проведений автором аналіз особливостей формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій (п.1.3), що засвідчив високі вимоги підприємств щодо рівня такої готовності та водночас недостатню залученість роботодавців до цього процесу, відставання навчально-методичного забезпечення від швидкого оновлення інноваційних виробничих технологій, відсутність спеціальних методик, наявність у педагогічних працівників бар'єрів щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій, недостатнє матеріально-технічне забезпечення закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Відзначимо належний рівень категорійно-понятійного аналізу проблеми дослідження, що дозволив автору науково грамотно надати визначення понять «інноваційні виробничі технології автотранспортної галузі», «готовність майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій».

У другому розділі – «Проектування процесу формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій» – визначено педагогічні умови, спроектовано модель і розроблено методика формування готовності формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників

автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій.

Заслуговує уваги ґрунтовний аналіз наукових досліджень щодо виявлення педагогічних умов формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій (всього 12). Залучення Леонідом Анатолійовичем до оцінювання найбільш доцільних педагогічних умов експертів з-поміж науковців, керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, викладачів спеціальних дисциплін, методистів (19 осіб), свідчить про те, що дисертант досконало володіє методами наукового дослідження.

Спроектowana модель формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій є засобом унаочнення та дослідження цього процесу, відбиває зв'язок педагогічної науки з практикою, узагальнює результати та визначає прогностичне бачення розв'язання поставленої проблеми та містить п'ять блоків (проактивний, концептуальний, змістовий, функціональний і результативний), кожен з яких має змістове наповнення та розв'язує необхідну частину завдань професійної підготовки.

Вагомим здобутком для теорії і методики професійної освіти є розроблено та апробовано Романовим Л.А. методика формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій. Запропонована методика реалізується у процесі загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, а також позанавчальної роботи на цілемотиваційному, змістовно-процесуальному, контрольному-рефлексивному етапах. Кожен з етапів відбиває динаміку розвитку потреб і цінностей професійного самовдосконалення, суб'єктних якостей та інноваційних властивостей, формування знань, умінь і навичок застосування інноваційних виробничих технологій. Успішна реалізація методики забезпечується тренінгами для педагогічних працівників на базі регіональних навчально-методичних центрів професійно-технічної освіти та ЗП(ПТ)О.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка моделі формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій» – представлено програму та організація експериментального дослідження, проаналізовано отримані результати на констатувальному та експериментальному етапах експерименту.

У загальних висновках відображено підсумки дисертаційного дослідження, які корелюються з висновками до розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними.

8. Ідентичність автореферату основним положенням дисертації

Структурна побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, що викладені в авторефераті, відповідають основним положенням дисертації.

9. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. П'ятим завданням дисертаційної праці є «підготувати і впровадити методичні рекомендації щодо формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій», вважаємо це вагомим науковим результатом дослідження, який варто внести у зміст та текст роботи.

2. У графічному зображенні моделі (рис 2.1) в змістовому блоці доцільно уточнити змістове наповнення загально професійного, професійно-теоретичного та професійно-практичного складників професійної підготовки, у функціональному додати методiku формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до застосування інноваційних виробничих технологій.

3. Результати дослідження були б більш обґрунтованими й валідними, якби автор більшою мірою використав у роботі сучасні закордонні джерела, які представлені у світовому та європейському освітньо-наукових просторах щодо підготовки майбутніх фахівців для автотранспортної галузі.

4. В п. 1.3 особливості формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій доцільно структурувати відповідно до виокремлених компонентів цієї якості.

5. Вагомим здобутком автора вважаємо розроблену методiku формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій (підрозділі 2.3), яку презентовано на 44 сторінках. Вважаємо, що цей матеріал доцільно подати в структуровано-узагальненому вигляді, а практичні вправи, ситуації, завдання, таблиці доцільно перенести в додатки, що зменшить обсяг підрозділу.

6. Результати аналізу та узагальнення літературних джерел та нормативно правової бази, ознайомлення з досвідом підготовки майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі дозволили автору виявити

низку суперечностей, що супроводжують цей процес. Доцільно було б у висновках уточнити, чи вдалося автору їх розв'язати під час дослідно-експериментальної роботи

Зауваження й побажання, зазначені у відгуку, мають переважно дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного наукового дослідження.

За рівнем наукової новизни, значущості результатів дослідження для педагогічної науки й практики, актуальності дисертаційна робота «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій» відповідає вимогам пунктів 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р. (зі змінами), а її автор – Романов Леонід Анатолійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри
професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

В. І. Ковальчук

Ковальчук В.І.

С. Романов, проректор Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка